

est, et non omnino deficiat, sicut virtus motiva animæ, quæ incipit movere tibiam curvam non facit defectum in motu, sed facit id quod effectivum est in illo, quidquid vero defectus est reducitur in curvitatē tibiæ. In quo differt a causalitate morali quæ licet sit minus efficax quam physica, modus tamen ejus operandi non potest præscindere a defectu, quia non pure efficit sicut causa prima, sed solum proponit objectum, cui deformitas est intrinsece annexa; objectum autem propositum respicit actum, ut exit a voluntate nostra, non ut entitative est reducibilis in Deum, et sic non præscindit a defectu.

XXVIII. Unde ad confirmationem respondetur, quod licet causa moralis proponens objectum non intendat deformitatem, sed solum bonitatem physicam actus, tamen quia objectum habet conjunctam mali-

tiam hic et nunc, ex objecto enim haurit illam actus, ideo motio quæ fit medio objecto nunquam præscindit a malitia, sed totum quod habet communicat voluntati, licet ipsa non totum vellet, sicut præbens potum dulcem, et venenosum non potest effectum veneni impedire: at vero cum in causa physica, quæ est Deus non sit conjuncta ulla ratio, vel fundamentum malitiæ, sed sola ratio entitatis, et effectus physici, ideo in quantum physice movet, præscindit a malitia, et ita movet ad entitatem actus, quod non ad deficientiam causæ inferioris. Si autem Deus moraliter moveret ad entitatem peccati, cum illa motio sit mediante objecto proposito, ita influeret in peccatum sicut aliæ causæ morales. Objectum autem propositum absolute respicit actum ut exit a voluntate, non ut reducibile est entitative in Deum.

QUÆSTIO CXII.

DE CAUSA GRATIÆ.

In articulo primo, inquit D. Thomas utrum solus Deus sit causa gratiæ. Unica conclusione respondet: Solus Deus potest esse causa principalis gratiæ.

In articulo secundo, inquit sanctus doctor utrum requiratur aliqua præparatio, et dispositio ad gratiam ex parte hominis. Respondet triplici conclusione. Prima conclusio: Ad recipiendam gratiam habitualement requiritur aliqua præparatio in suscipiente, qua disponatur ad illam; intelligitur de gratia recipienda in adulto. Secunda conclusio: Ad recipiendam gratiam actualem non requiritur aliqua præparatio præveniens divinum auxilium, sed quæcumque præparatio a divino auxilio fit. Tertia conclusio: Ipse motus liberi arbitrii præparans ad gratiam procedit a libero arbitrio ut moto a Deo, et ita principaliter est a Deo.

In articulo tertio, inquit D. Thomas utrum necessario detur gratia se præparanti ad illam, vel facienti quod in se est. Respondet duplici conclusione. Prima conclusio: Facienti quod in se est ex virtute liberi arbitrii nulla est necessitas dandi gratiam: Secunda conclusio. Præparatio ad gratiam ut est a Deo movente habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur, non quidem coactionis, sed infallibilitatis.

In articulo quarto, inquit D. Thomas utrum gratia sit major in uno quam in alio duplici conclusione. Respondet: Prima conclusio: Gratia non est major, vel minor ex parte objecti, seu termini, cui nos jungit, qui est Deus. Secunda conclusio: Ex parte subjecti, et quantum ad intentionem gratia est major in uno quam in alio; tum propter inæqualitatem dispositionis; tum præcipue propter diversam distributionem, qua Deus partitur singulis prout vult, quia etiam ipsam præparationem dat ipse.

In articulo quinto, inquit sanctus doctor utrum homo possit scire se habere gratiam. Respondet triplici conclusione. Prima conclusio: Per revelationem potest homo scire se esse in gratia. Secunda conclusio: Sine revelatione non potest certitudinaliter id scire, sed conjecturaliter. Tertia conclusio ad secundum: De fide, et scientia quæ suam certitudinem exercent in intellectu homo est certus se habere illam.

DISPUTATIO XXV.

DE CAUSA PRINCIPALI EFFECTIVA ET
DISPOSITIVA AD GRATIAM.

ARTICULUS I.

Utrum implicet creaturam aliquam esse causam principalem gratiæ, et habituum supernaturalium?

I. Duo sunt certa in hac difficultate, et unum est dubium. Pri-

mo est certum, quod de facto nulla creatura est causa principalis gratiæ. Hoc est de fide, quia in Scriptura ponitur tamquam proprius effectus Dei remissio peccatorum, quæ fit per gratiam, *Marei ii: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Et *Job xiv: Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu qui solus es?* Et *Isaiæ xlv: Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.* Ac denique in Concilio Tridentino sessione IX, ca-

pile VII, assignando diversas causas gratiæ pro causa efficiente principali solum ponitur Deus.

II. Secundo, est certum non posse dari creaturam, quæ sua nativa virtute possit esse causa principalis gratiæ, nisi forte aliquis admittat substantiam supernaturalem creatam. Hoc ad minus convincit ratio S. Thomæ in articulo primo hujus quæstionis, quia gratia est participatio divinæ naturæ in quantum divina est; ergo implicat quod causetur virtute propria alicujus naturæ extra Deum. Patet consequentia, quia virtus propria alicujus naturæ non potest producere id quod excedit facultatem talis naturæ, cum virtus non possit esse major quam natura cujus est virtus, in gratia autem excedit omnem facultatem naturæ extra Deum, cum sit immediata participatio naturæ divinæ. Quia tamen posset aliquis dicere esse possibilem substantiam creatam supernaturalem, et consequenter quod gratia non excedit omnem naturam extra Deum, sed solum creaturas ordinis naturalis, ideo diximus hoc ita esse certum, sicut est certum non dari talem substantiam, unde vel hinc impossibilitas ejus demonstratur, quia qui illam admittunt, tenentur dicere quod gratia, quæ in nobis reperitur, et de qua loquitur Scriptura, non est immediata participatio, et consortium divinæ naturæ in quantum divina est, cum possit etiam esse participatio alicujus naturæ extra Deum, scilicet ipsius substantiæ supernaturalis.

III. Tota ergo difficultas ad hoc reducitur, utrum possit aliqua natura non per virtutem propriam, et nativam, sed per extraneam, et sibi communicatam esse causa principalis gratiæ, vel habituum supernaturalium. Et sumitur ratio dubitandi ex ipsamet probatione S.

Thomæ, dicit enim in articulo primo: « Quod sicut impossibile est, quod igniat nisi solus ignis, sic impossibile est quod deificet per gratiam nisi solus Deus. » Sed ex virtute ignis communicata, et extranea potest ignire aliquid quod non est ignis, ut ferrum candens, vel aliud corpus producens ignem; ergo etiam aliquid quod non est Deus potest deificare per virtutem communicatam a Deo. Præterea, non repugnat aliquam creaturam causare gratiam, neque rationes supernaturalitatis, quia excedit totam naturam, neque ex eo quod fit intra animam, intra quam solus Deus operatur: ergo ex nullo capite repugnat. Non ex parte supernaturalitatis, quia homo elevatus per principium supernaturale est causa principalis actuum supernaturalium, quorum non est minor supernaturalitas quam gratiæ; ergo ex hac parte non est implicatio ad producendam gratiam solum quia supernaturalis est: non ex parte creationis, quia gratia non creatur, cum producat tamquam accidens inhærens; ergo producitur in subjecto, et ex subjecto, non ex nihilo: non ex eo quod gratia sit intra animam, quia saltem non repugnaret aliquem intra se ipsum producere gratiam, vel illius augmentum: respectu autem alterius, sicut non repugnat unum Angelum illuminare alium intra ipsius intellectum, ut docet S. Thomas 1 part. quæst. CVI et CXI, sic non repugnabit conjungi ipsi essentiæ Angeli, vel hominis eo modo quo sufficit ad producendam illuminationem gratiæ.

IV. Nihilominus persistendum est in ratione D. Thomæ, quæ recte intellecta probat omnino esse impossibile quod creatura sit causa principalis gratiæ, non solum virtute propria nativa, sed etiam virtute communicata, quæ est communis sententia theologorum. Pro ex-

plicatione autem rationis D. Thomæ est notandum, quod sanctus doctor loquitur in sensu formalissimo de eo, quod excedit facultatem alicujus naturæ primo et per se, ac formaliter, non secundo et mediate, et similiter loquitur de participatione divinæ naturæ, quæ reperitur in gratia non quomodocumque, sed per se et immediate (ut supra ostendimus) ita quod non est immediata participatio operationis, vel attributi Dei considerati per modum proprietatis, sed ipsius naturæ divinæ ut natura est. Igitur quod per se primo excedit facultatem alicujus naturæ, et est immediata participatio superioris, impossibile est quod procedat ab aliqua natura inferiori tamquam a causa principali, etiam per virtutem communicatam, quia talis virtus communicata non potest esse inferior ad talem formam producendam, neque superior, neque æqualis. Non inferior, quia hæc non sufficit ad producendum id quod superius est: non superior, quia hæc non datur nisi vel sit participatio superioris naturæ, quod in gratia non currit, cum sit immediata participatio naturæ divinæ, atque adeo non potest dari natura superior cujus sit participatio; vel saltem respectu ejusdem naturæ divinæ sit immediatior, et prior participatio, quod etiam stare non potest, cum gratia sit immediata, et prima participatio Dei, utpote cum sit participatio ipsius divinæ naturæ ut natura est, et radix omnium supernaturalium habituum: non æqualis, quia sic ipsa gratia esset activa, et productiva alterius, si quidem virtus productiva ejus est æqualis ipsi, unde gratia non indigeret virtute sibi communicata, sed ipsa sua propria, et nativa virtute produceret gratiam; atque adeo nullum esset fundamentum ut de facto illam non produceret, si ex

sua nativa virtute id postuleret, nisi forte Deus id impediret contra ejus propriam, et nativam perfectionem, sicut si impediret calorem ne se ipsum diffunderet, et alium calorem produceret, quod esset contra ordinarium cursum, et perfectionem propriam talis formæ.

V. Et præterea videtur implicationem involvere, quod ipsa gratia, vel virtus illi æqualis ipsam gratiam producat, quia gratia essentialiter est effectus gratuitus divinæ voluntatis, quia libere nos diligit, et gratos sibi reddit, atque amicos per consortium, et participationem suæ naturæ, quia ut dicitur Jacobi 1: *Voluntarie genuit nos verbo veritatis*. Generat autem nos per gratiam adoptando in filios. Sed contra rationem liberi et gratuiti doni est, quod principaliter producat quasi naturali modo per communicationem, et diffusionem sui, sicut calor producit calorem; ergo talis effectus essentialiter pendet a voluntate Dei libere illum dante, et causante. Et si ab aliqua alia forma causetur erit ex motione divinæ voluntatis, atque adeo principaliter a Deo, et solum instrumentaliter a forma creata.

VI. Dices: Non repugnat de potentia absoluta dari diversas species luminis gloriæ, quarum una sit perfectior alia; ergo neque repugnabit dari diversas species gratiæ, atque adeo poterit virtus unius tamquam perfectior, et superior esse productiva alterius. Respondetur antecedens esse valde incertum; sicut enim quæcumque charitas est ejusdem speciei, et sufficit ad omnes effectus charitatis secundum speciem suam, ita non potest intelligi aliquis effectus luminis gratiæ, qui ab eadem specie luminis præstari non possit secundum diversam intentionem, cum ejus specificum, et formale objectum sit Deus clare visus absolute, non sub hoc, vel illo modo

tantum, unde potest extendi ex vi suæ speciei ad omne illud quod manifestare potest Deus clare visus. Sed tamen adhuc dato isto antecedenti, consequentia non valet, quia lumen est quidam particularis habitus cognoscitivus intra cuius formale objectum non est inconveniens, concipere diversas rationes formales in specie ad attingendum Deum clare visum. Cæterum gratia non est solum particularis habitus, sed quasi prima radix omnium habituum, et participationum supernaturalium, cum sit formalis participatio divinæ naturæ in quantum natura est, et principium omnium operationum, unde si ipsa est radix omnium non potest dari alia gratia extra illam. Sed adhuc toto hoc dato non sequitur quod illa superior, et perfectior species gratiæ, et luminis gloriæ possit producere inferiorem, ut causa principalis, non enim species perfectior intra idem genus potest aliam inferiorem producere ex eo quod perfectior est, sicut homo non potest producere formicam, licet intra idem genus animalis sit species perfectior; sed ut possit una species producere aliam requiritur quod sit eminentior quasi alterius generis, sicut cælum eminenter continet corpora corruptibilia, non autem unum corpus corruptibile aliud. Unde quando dicimus quod non potest dari virtus superior productiva gratiæ, loquimur de superiori non solum in specie atoma, sed in continentia, et eminentia, ita quod possit illam producere ut causa superior, et æquivoca, quod neque in gratia esse potest, nec in lumine gloriæ.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VII. Ad argumenta a principio proposita respondetur. Ad primum,

quod D. Thomas non affert solum illam rationem, sed etiam istam aliam quæ explicata est, et universaliter probat, scilicet quia gratia est participatio divinæ naturæ excedens facultatem omnis naturæ extra Deum, hæc enim ratio (ut explicata est) convincit non posse gratiam produci a creatura, neque virtute propria, neque communicata. Secundo vero affert aliam rationem quasi per modum similitudinis, quod sicut impossibile est quod aliquid igniat, nisi solus ignis, ita nec quod aliquid deficiet, nisi solus Deus, quæ ratio procedit de impossibilitate ex vi virtutis propriæ, et nativæ. Addo deinde, quod ista similitudo non tenet in omnibus, nam ignire est producere ignem, deficere autem non est producere Deum, quod est impossibile, sed virtutem, et semen Dei communicare quod est gratia: et quidem non repugnat quod aliquis effectus procedat ab aliquo mediante semine et virtute ipsius communicata, sed quod ipsum semen, et ipsa virtus ejus communicetur ab alio quam ab ipso, hoc repugnat, quia decisio seminis est prima communicatio, et participatio talis rei. Unde ignis potest quidem procedere ab alio quam ab igne per virtutem communicatam ab igne, sed calor ignitivus ab alio quam ab igne procedere non potest, sicut nec semen hominis ab alio quam ab homine, et semen Dei ab alio quam a Deo, gratia autem est semen Dei. Vel tertio dico, quod ferrum candens non producit ignem per se, sed ut deferens virtutem ignis: sicut aer diaphanus non producit lucem quasi ipsum luminosum, sed ut deferens calorem ignis, et quasi instrumentaliter, non principaliter, ut est opinio probabilis.

VIII. Ad secundum respondetur, repugnare quod producat gratia

a creatura ratione supernaturalitatis non quomodocumque consideratæ, sed ut primo et immediate participatur a Deo, non mediate et secundario: actus autem supernaturales habent se ut actiones egredientes a supernaturali forma, quæ ad hoc elevat potentiam ut producat illas, non autem se habent ut formæ ipsæ supernaturales. Et quando instatur, quod est ejusdem rationis supernaturalitatis actus, et habitus, respondetur, quod est ejusdem rationis, id est, ejusdem ordinis supernaturalis, sed eodem modo participata a Deo, quia supernaturalitas actionis, hoc ipso quod actionis est, participatur mediate, id est, mediante forma supernaturali, et sic est supernaturalitas elicitæ; supernaturalitas autem habitus non est elicitæ, sed eliciens, unde non ab alia forma, sed immediate a Deo participatur. Et ad id quod dicitur de creatione gratiæ, dicimus quod gratia non creatur physice (moraliter enim dicitur in Scriptura creari, quia datur sine meritis) sed per actionem eductivam producit, quia producit ut inhærens in subjecto, et sic non infunditur sicut anima quæ creatur in corpore, hæc enim infunditur ut communicans esse corpori, non ut recipiens esse ab illo, et inhærens illi: gratia autem producit ut accidens inhærens subjecto, et pendens ab illo, et sic non creatur. Dicitur autem contineri in subjecto a quo educitur secundum potentiam obedientialem, non naturalem; quæ entitative non est aliud quam ipsa natura animæ, respective autem dicit ipsam entitatem ut subjectam supernaturali agenti, et non naturali: sicut etiam formæ artificiales non continentur in materia secundum potentiam naturalem, id est, ut dicit ordinem ad agens naturale, sed ut subjicitur arti, et rationi operanti circa illam. Quod vero gratia

producat intra animam intra quam solus Deus operatur, quæ ratio adducitur a S. Thoma, quæst. xxvi de veritate, articulo tertio, probat gratiam non posse produci ab una creatura in aliam, licet una possit moraliter movere aliam, id est, extrinsece proponendo, et illuminando objectum, sed in ordine ad se ipsum, ideo gratiam producere non potest, quia non potest physice se immutare secundum potentiam obedientialem, secundum quam gratia producit, sed hoc debet intelligi de formis supernaturalibus, non de actibus, qui etiam producuntur, et educuntur de potentia obedientiali, unde hoc totum reducitur ad primam rationem.

ARTICULUS II.

Exponitur illa propositio: Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.

I. Facere quod in se est, nihil aliud intelligimus, quam illa omnia præstare quæ quis obligatur ex lege divina ut convertatur in Deum: et loquimur in genere sive fiat ex viribus propriis, sive supernaturalibus. Est ergo triplex intelligentia hujus dicti. Prima Semipelagianorum, quod facienti quod in se est, ex propriæ voluntatis arbitrio Deus dat gratiam secundum debitum justitiæ, quia si nullis meritis præcedentibus Deus daret gratiam uni, et denegaret alteri esset acceptor personarum, quod fuit totum fundamentum istorum hæreticorum, ut constat ex epistola S. Prosperi, et Hilarii ad Augustinum. Hæc intelligentia est hæretica, contra quam definitum est in Concilio Arausicano secundo canone III et VI. Destrui enim rationem gratiæ si datur ex meritis, ut sæpe illos arguit Augustinus: